

70 erindringsglimt fra russertiden på Bornholm

(https://krigsvidenskab.dk/application/files/1216/5969/8407/Skaermbillede_2022-08-05_kl_13.19.43.png)

(https://krigsvidenskab.dk/application/files/1216/5969/8407/Skaermbillede_2022-08-05_kl_13.19.43.png)



()

Forfatter: Birgitte Borgen Müller Marcussen

Titel: 70 erindringsglimt fra russertiden på Bornholm

Forlag: Hakon Holm Publishing

Antal sider: 200, rigt illustreret

Vejl. Pris: 275 DKK

Anmeldt af: Poul Grooss

Rating: 3/5

Udgivelsesdatoen er "Bornholms befrielsesdag" – 76-årsdagen for de sovjetiske troppers afrejse fra øen den 5. april 1946. Forfatteren har tidligere udgivet bøger med relation til Bornholms historie.

76 år er lang tid, hvis man skal bruge beretninger fra de overlevende til brug for eftertiden. Det er et særdeles prisværdigt initiativ, som forfatteren har taget, men som det netop antydes, så er initiativet taget meget sent i forløbet. Initiativet er som sagt godt nok, men bogen burde have været skrevet for mindst 25 år siden. I stedet får vi beretninger fra små børn, som siger, at de kan huske dette og hint samt beretninger fra såkaldte "andenhåndsvidner". Det er ofte historier, man har hørt fra sin mor og far.

Bogen indeholder 70 små vidneberetninger, og mange af historierne er ganske tyndbenede, men dette til trods skal forfatteren have stor ros for især to ting i forbindelse med bogen. For det første er den rigt illustreret med fantastiske fotografier fra russernes tid på Bornholm. For det andet har forfatteren givet sig tid til at undersøge navne, adresser, virksomheder, steder etc. i forbindelse med de mange hændelser. Dermed får læseren et fantastisk indblik i Bornholms lokalhistorie samt lidt slægtshistorie. Øen var på dette tidspunkt – ligesom den øvrige del af Danmark – et landbrugssamfund. Da byerne på Bornholm blev bombet, kunne bybefolkningerne blive opsuget af de store gårde, som gæstfrit tog imod. Gårdejerne lod folk overnatte, bespiste dem etc. Samtidig kom et meget stort antal tyske flygtninge og tropper i transit over øen – fra Baltikum til den vestlige del af Tyskland via Bornholm. De blev også bespist, fordi bornholmerne havde ondt af dem, men man måtte ikke sige dette til nogen!

Alt dette skete, mens det øvrige Danmark mere eller mindre var lukket ned i en befrielsesrus. En af de ting, som gør bogen interessant er følgende: "*Russertiden var den tavse periode. Både blandt befolkningen, men også i offentligheden, fordi pressen ikke måtte skrive noget, som kunne tirre russerne. Denne tavshed kom faktisk bag på mig*", siger forfatteren. Pressen var på dette tidspunkt underkastet en form for censur, hvor Udenrigsministeriet holdt vågent øje med, at russerne ikke blev hængt ud for noget i pressen. Forholdet til russerne på Bornholm skulle være godt. Så ville det nok blive nemmere at overtale dem til at forlade øen igen.

Bogen handler om "russertiden fra maj 1945 til april 1946. Desuden kommer der automatisk en del nødvendig forhistorie ind om den tyske besættelse af øen, modstandsbevægelsen, allierede flyoperationer, kontakten til Sverige og meget andet. Udviklingen af de tyske V-1 og V-2 våben skete i nærheden af Bornholm. Blandt andet derfor var der en del meget avanceret militært udstyr på øen, da krigen sluttede.

Krigens afslutning blev meget voldsom for bornholmerne. Rønne og Nexø blev bombet, faktisk efter krigens afslutning, og der var store flygtningestrømme over og forbi øen. En konvoj af flygtningeskibe blev udsat for et sovjetisk luftangreb mellem Christiansø og Bornholm. Mange lig drev i land på de bornholmske strande i sommeren 1945. De bornholmske fiskere blev tvunget til at sejle tyskere til Koldberg/Kolobrzeg og tage sovjetiske tropper med retur. Underejs i denne konvoj gik det danske redningsskib "Vesterhavet" på en mine. Skibet gik ned med næsten alle mand, 213 russere og 11 danske besætningsmedlemmer. Et enkelt dansk besætningsmedlem blev kastet i havet på grund af eksplosionen, og han overlevede.

Russertiden på Bornholm gav befolkningen overraskelser af mange forskellige slags, hvor især voldtægter og tyverier har fået en del omtale. Hurtig og resolut likvidering af lovbrydere kom lidt bag på øens befolkning. Der var også en dagligdag, og blandt de sovjetiske tropper, især officererne, var der en del, som havde almindelig selskabelig omgang med øens beboere. I mange af beretningerne går det igen, at russerne havde en voldsom trang til alkohol.

Bogen er forsynet med et forord af Jakob Seerup, som er museumsinspektør for Bornholms Museum. Sidst i bogen er et fremragende afsnit af arkivaren fra "Ø-arkivet", Amanda Stevne Pihl, hvor hun gør rede for vigtigheden af at bevare effekter, breve og fotografier for eftertiden.

Forfatteren har netop kunnet trække på Ø-arkivets mange fine fotos fra "russertiden" på Bornholm.

Poul Grooss,
kommandør, (pensioneret)

